

Dansk investeringeventyr i Armenien

EKF trækker støtten til

Minen i Armenien er en åben mine. FLSmidth har leveret udstyr og opført bygninger for 350 millioner kroner.

📷 Jens Malling

Efter at Arbejderen dokumenterede alvorlige brud på menneskerettighederne og omfattende skader på miljøet, trækker den danske stat via sit EKF – Danmarks Eksportkredit omsider sin finansiering af en omstridt mine i Armenien.

ARMENIEN

af Jens Malling, journalist

F loder er blevet forurenede. Flere hundrede hektar oprindelig skov med et væld af truede dyrearter er blevet fældet. Derudover mistede hundredvis af småbønder deres jord under tvivlsomme omstændigheder for at give plads til en kobbermine i det nordlige Armenien, som danske aktører siden 2013 har leveret udstyr og finansiering til.

Flere sager om ekspropriering af jord til projektet venter stadig på afgørelser ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

En dæmning, der holder millioner ton giftigt og flydende affald fra minen tilbage, er i fare for at bryde sammen og begrave landsbyen Shnogh, idet dæmningen ikke er ordentligt sikret imod jordskælv.

Kobberet fra mineprojektet smeltes af lokale arbejdere i en nærliggende provinsby under omstændigheder, som eksperter kalder horrible – så alvorlige er forholdene omkring minen, som almindelige danskeres skatte- og pensionskroner i årevis har været involveret i.

Da den danske stat via sit EKF – Danmarks Eksportkredit sammen med FLSmidth og PensionDanmark i 2013 indlod sig med det lokale mineselskab Vallex, blev danske skatte- og pensionskroner kastet i et projekt med katastrofale følger for mennesker og miljø i Armenien.

Både inden, under og efter opførelsen af minen protesterede det armenske civilsamfund mod projektet. Alligevel besluttede de danske virksomheder og den danske stat at bidrage til det. Først nu – flere end fire år efter – bekendtgør EKF omsider, at den danske stat trækker sig ud af kaosset i Armenien. Det fremgår af en meddelelse på EKF's hjemmeside.

Beslutningen om at ophæve det økonomiske samarbejde med det armenske mineselskab kommer, efter at aktivister, journalister

Det er første gang, at EKF har set sig nødsaget til at trække sin finansiering.

ANETTE EBERHARD, DIREKTØR I EKF

og miljøeksperter i årevis har dokumenteret de alvorlige brud på menneskerettighederne og omfattende skader på naturen. Mellem 18. august og 6. oktober i år bragte Arbejderen en artikelserie i seks dele om den omstridte

kobbermine. Ni dage efter den sidste artikel udkom meddelte EKF at fonden ophæver sin aftale med det armenske mineselskab.

MILJØPROBLEMERNE BESTÅR FORTSAT

– EKF's beslutning blev truffet med udgangspunkt i de krav, EKF fra start stillede til projektet. I vores løbende vurdering indgik informationer og fakta fra en række forskellige kilder, herunder fra NGO'er og beboerne i området, siger direktør Anette Eberhard. Ifølge direktøren er det aldrig sket tidligere, at den danske stat via EKF må opgive et af sine projekter med at støtte dansk erhvervsliv i udlandet.

– Det er første gang, at EKF har set sig nødsaget til at trække sin finansiering, siger hun.

At EKF og PensionDanmark pludselig ikke længere vil have noget med minen at gøre, løser dog ikke de store miljøproblemer og

En kontroversiel mine

brudene på menneskerettighederne, som klæber til projektet.

Hvad vil EKF gøre for at rydde op efter sig i Armenien?

– Vi har fra start stillet en række krav som betingelse for vores deltagelse – krav som ellers ikke ville være stillet, og som uden tvivl har skubbet tingene i den rigtige retning. I det omfang, der er behov for at rette op, ligger ansvaret dog, som det hele tiden har gjort, hos minen, siger Anette Eberhard.

Ekspert i virksomhedsetik og lektor ved Roskilde Universitet Universitet Jacob Dahl Rendtorff slår fast:

– Som en dansk statslig organisation påhviler der EKF et stort etisk ansvar i den slags projekter. EKF bør være med til at sikre, at der ikke sker endnu større miljøskader i Armenien. Derudover har FLSmidth og PensionDanmark et ansvar for at rydde op efter deres erhvervsaktiver i samarbejde med det armenske mineselskab.

Politisk rådgiver i Mellempfolkeligt Samvirke, Troels Børrild, supplerer:

– Statens ansvar for at beskytte menneskerettighederne er mere vidtgående end private virksomheders ansvar for at respektere menneskerettighederne. Det fremgår klart af FN's

Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv. Derfor påhviler der også et stort ansvar på EKF og uddyber:

– Det, at EKF og PensionDanmark nu har trukket støtten, betyder ikke, at de bør stoppe med at presse på for at sikre genoprejsning til de berørte parter og undgå yderligere overtrædelser.

KOBBERPROJEKTET I ARMENIEN

■ I 2013 involverede EKF Danmarks Eksportkredit, det traditionsrige danske ingeniørfirma FLSmidth og pensionselskabet PensionDanmark sig i anlæggelsen af en kobbermine i Armenien. Med EKF og PensionDanmark i ryggen kunne det armenske mineselskab Vallex købe udstyr af FLSmidth til en værdi af 350 millioner kroner.

■ Minen har enorme konsekvenser for det omkringliggende samfund. En dæmning, der indeholder millioner ton giftigt affald fra minen, er i fare for at bryde sammen og begrave dele af en nærliggende landsby. Flere hundrede hektar oprindelig skov med et væld af truede dyrearter i den tidligere naturskønne region er blevet fældet, og floder forurenede.

■ Lokale småbønder har fået frataget deres jord for at give plads til minen og er ikke blevet kompenseret ordentligt ifølge deres advokat. Deres sager venter nu på afgørelser ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

■ Kobberet fra danskernes mineprojekt forarbejdes på et nærliggende smelteri under forhold, som ekspert kalder "horrible" og i strid med internationale retningslinjer.

■ Både inden, under og efter opførelsen af minen protesterede det armenske civilsamfund mod projektet. Alligevel besluttede de danske virksomheder at gennemføre det.

Troels Børrild sætter det omstridte projekt i Armenien ind i en større sammenhæng, idet han hæfter sig ved, at der i disse år tales meget om danske virksomheders rolle i for eksempel bekæmpelsen af fattigdom og indsats for en bæredygtig udvikling verden over. I Mellempfolkeligt Samvirke arbejder han for, at der kommer langt mere lovgivning på området:

– Der er simpelthen for mange eksempler på, at virksomheder efterlader nogle ubehagelige fodaftryk i verdens fattigste lande, siger han.

FLERE SAGER

Kaoset omkring det danske mineeventyr sammenfatter Jacob Dahl Rendtorff således:

– Vi ser flere og flere af den slags sager. Det er et strukturelt problem og et eksempel på, at forholdsvis dårligt stillede lokale beboere forsøger at protestere mod massiv kapitalmagt. På den måde opstår et modsætningsforhold mellem små, svage lokalsamfund og store, stærke overnationale virksomheder. På globalt plan går den struktur igen overalt.

Arbejderen spurgte kommunikationschef i PensionDanmark Ulrikke Ekelund, hvor meget pensionskassen har tjent på minen:

– PensionDanmark har på det omtalte EKF-lån modtaget de aftalte rentebetaling. Hovedstolen bliver tilbagebetalt i indeværende år, da EKF har opsagt lånet. Af forretningsmæssige årsager oplyser vi ikke de aftalte vilkår for de enkelte lån i vores portefølje, siger hun.

En rapport fra mineselskab kaster lidt mere lys over, hvor meget PensionDanmarks medlemmer har tjent på miljødelæggelserne og menneskerettighedsbrudene i Armenien. Mineselskabet betalte mellem 11 og 13 procent i renter om året af det store beløb, som PensionDanmark via den russiske bank VTB stillede til rådighed, fremgår det.

FLSmidth er med EKF's og PensionDanmarks exit fra Teghut-minen den eneste tilbageværende danske aktør i projektet. I forkromede vendinger beskriver FLSmidth på sin hjemmeside, hvordan det danske ingeniørfirma angiveligt lever op til Global Compact – FN's 10 principper for ansvarlig virksomhedsadfærd. Angående det mineanlæg, som FLSmidth opførte i Armenien med EKF og de mange danske pensionsmillioner i ryggen, siger Jacob Dahl Rendtorff:

– FLSmidth kan ikke hævde at leve op til FN's Global Compact-principper, når anlæg-

get forurener floderne. FLSmidth burde gøre noget for at undgå miljøforureningen. Her kunne de gå i dialog med de lokale myndigheder og miljøgrupper for at finde nogle løsninger på problemet. Det ville være i tråd med FN's Global Compact, hvis virksomheden var mere proaktiv og bidrog til at løse miljøproblemer i stedet for blot passivt at se til eller hævde, at det ikke er dem, som er ansvarlige, men andre virksomheder eller underleverandører, som står med det etiske ansvar.

MINESELSKAB SVARER IKKE

Arbejderen kontaktede Sofie Karen Lindberg, der er senior vicepresident i FLSmidth.

Som du ved, forurener spildevand fra det af FLSmidth-opførte mineforarbejdningsanlæg i Teghut i Armenien nærliggende floder. Det er et brud på Global Compact, som FLSmidth har underskrevet og hævder at leve op til. Dæmningen, som holder det flydende affald fra FLSmidth-forarbejdningsanlægget tilbage, truer med at bryde sammen og begrave en nærliggende landsby – endnu et alvorligt brud på Global Compact. Hvilke konkrete tiltag vil FLSmidth tage for at udbedre forholdene i Armenien og leve op til Global Compact?

Både før, under og efter opførelsen af minen protesterede det armenske civilsamfund mod projektet.

– Vi er forpligtiget til at søge dialog omkring de forhold, vi oplever og derigennem højne niveauet – denne forpligtigelse tager vi meget alvorligt – også i dette tilfælde. Vi har derfor løbende været i dialog med Teghout omkring de udfordringer, de har mødt, siger Sofie Karen Lindberg.

Angående PensionDanmark og de 350 millioner kroner, som danske pensionsopsparene finansierede det kontroversielle mineeventyr i Armenien med, skriver EKF i sin bekendtgørelse fra oktober 2017:

»Lånet bliver nu førtidsindfriet uden tab for EKF og PensionDanmark, som sammen stillede lånet til rådighed for minens bank.«

Generationer af armeniere må dog leve med de store miljødelæggelser i det fattige land i Kaukasus, som følge af danskernes erhvervsaktiver.

»EKF er således ikke blot til gavn for de virksomheder, vi hjælper, men også for dansk økonomi,« skriver fonden på sin hjemmeside.

Arbejderen ville gerne have spurgt det armenske mineselskab Vallex, hvilke konsekvenser det har for minens drift, at EKF og PensionDanmark forlader projektet. Vallex' talsmand David Tadevosyan har ikke reageret på vores henvendelse.

De seks første artikler blev bragt den 18. august, 25. august, 8. september, 17. september og 6. oktober. De udgives i samarbejde med Onlinemagasinet Eftertrykket.